

не має установлених меж грошового виразу (вартості), а тому має для різних видів діяльності, речей і майнового стану учасників цивільних правовідносин, різні межі вартості [4]. При цьому наслідком вчинення правочину неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків (усиновлювачів), є або його схвалення батьками, або визнання судом недійсним за позовом заінтересованої особи.

Окрім цього, стаття 204 ЦК України закріплює презумпцію правомірності правочину. Ця презумпція означає, що вчинений правочин вважається правомірним, тобто таким, що породжує, змінює або припиняє цивільні права й обов'язки, доки ця презумпція не буде спростована, зокрема, на підставі рішення суду, яке набрало законної сили. У разі неспростування презумпції правомірності договору всі права, набуті сторонами правочину за ним, повинні безперешкодно здійснюватися, а обов'язки, що виникли внаслідок укладення договору, підлягають виконанню.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2229-19>.
4. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.

Ключові слова: неповнолітня особа, окреме провадження, домашнє насильство, цивільна процесуальна дієздатність.

Ключевые слова: несовершеннолетнее лицо, особое производство, домашнее насилие, гражданская процессуальная дееспособность.

Key words: underage, special proceedings, domestic violence, civil procedural capacity.

ЛІОПОЛ ІННА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ НЕДІЙСНИМ

Реформування та удосконалення українського законодавства, розвитку цивільної доктрини та приведення у відповідність європейським стандартам цивільного процесуального законодавства, потребує вивчення та осмислення, зокрема й таких категорій як визнання правочинів недійсними. Відтак, дослідження окремих питань, пов'язаних із провадженням у справах про визнання правочинів недійсними

є особливо значущим, бо саме від їх вирішення залежить ефективність здійснення судочинства по таких категоріях справ.

Загалом, інститут правочину займає центральне місце в системі цивільного права, у зв'язку з чим значної актуальності сьогодні набуває поняття «недійсності» правочину яке визначене у ст. 215 ЦК України. Так, підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною або сторонами наступних вимог: зміст правочину не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам; особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності; волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним; правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей.

Однак, якщо недійсність правочину встановлена законом, то визнання його недійсності судом не вимагається (ч. 2 ст. 215 ЦК України). Відтак, правочини поділяються на два види: нікчемні та оспорювані. При цьому, при розгляді судами недійсних правочинів слід розуміти коли розглядається оспорюваний правочин, а коли підтверджується недійсність нікчемного правочину у судовому порядку.

Аналізуючи норма матеріального та процесуального законодавства щодо правових наслідків недійсності правочину можна виокремити їх дві групи, а саме двостороння реституція і відшкодування збитків та моральної шкоди. При цьому, при вирішенні спору слід аналізувати правильність вибору способу захисту у вигляді реституції, оскільки у ряді випадків повинен застосовуватися віндикаційний позов. Так, положення, що реституційну вимогу доцільно використовувати, коли майно, передане за недійсним правочином, залишається у сторони правочину, що набула його, а при наявності вчинення наступних правочинів, за якими передається це майно та необхідності захисту прав власника майна і добросовісного набувача, доцільно використовувати віндикаційний позов.

Провадження у справах про визнання правочинів недійсними характеризується певними особливостями, що проявляються як у суб'єктному складі та особливостях доказування, так і в правовому регулюванні.

Отже, при розгляді судами справ про визнання правочинів недійсними важливо правильно визначити територіальну юрисдикцію (підсудність) справи, оскільки цивільне процесуальне законодавство передбачає альтернативну (за вибором позивача та виключну територіальну юрисдикцію (підсудність).

Важливе значення при зверненні в суд за захистом порушеного права чи інтересу має місце вчасність такого звернення. Так, норми ЦК України та аналіз судової практики дозволив зрозуміти, що крім випадків застосування загальної позовної давності, існує ряд категорій справ, де застосовується спеціальна позовна давність. Також, нова судова

практика роз'яснює питання застосування перебігу та переривання строків позовної давності, проте судами вказані норми застосовуються не однозначно.

Ще одним важливим аспектом для звернення в суд з позовом про визнання правочину недійсним є правильність обґрунтування підстави звернення. Тут має місце правильне визначення заінтересованості в разі пред'явлення позову про визнання недійсності правочину, оскільки судова практика свідчить, що зазвичай тільки на підставі наданих доказів можна встановити цей факт. Хоча і залишаються випадки, коли заінтересованість встановлюється «на розгляд суду». Також зроблено узагальнення, що залежно від конкретної категорії справи залежить і особливість доказування факту недійсності.

Також, доволі проблемним є визнання недійсним одностороннього правочину, що проявляється як в труднощах щодо правильного залучення відповідача, так і у відсутності однозначної судової практики. Тому, для детального аналізу питання розгляду судами справ про визнання правочинів недійсними важливо проаналізувати не лише українське законодавство і практику, а й звернутися до іноземного досвіду регулювання вказаного питання. Так, аналіз іноземного досвіду дозволив зрозуміти, що в Україні розвиток цивільного процесуального законодавства відбувається по антології з пострадянськими країнами. В той час як досить багато прогресивних положень, що були б доречними для українського правозастосування містить процесуальне законодавство країн Європи, таких як Італія, Франція, Німеччина.

Таким чином, розвиток технологій, укладення договорів за криптовалютою, поширення електронних правочинів та закріплення на законодавчому рівні електронних доказів свідчить про новий етап розвитку цивільного процесуального законодавства та появу нових категорій спорів. Однак, на жаль і без нових технологій, суди неоднаково застосовують норми ЦК України та ЦПК України, а тому необхідно узагальнити судову практику та зробити єдиний алгоритм розгляду справ про визнання правочинів недійсними. Також, необхідно максимально розширити коло оспорованих правочинів шляхом віднесення до них правочинів, які порушують публічний порядок та звуження кола нікчемних правочинів, оскільки нікчемність цих правочинів без можливості оспоровання цього факту може суперечити інтересам сторін, що призводить до більшої невизначеності і, отже, до зниження стабільності цивільного обігу.

Отже, дослідження питань щодо особливостей розгляду судами справ про визнання правочинів недійсними та з'ясування проблемних моментів є особливо значущим, бо саме від їх вирішення залежить ефективність судового захисту суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів осіб, що звертаються в суд.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-42. – Ст. 492.

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № №40-44. – Ст. 356.

Ключові слова: судовий захист, недійсні правочини, територіальна юрисдикція (підсудність), оспарення правочинів.

Ключевые слова: судебная защита, недействительные сделки, территориальная юрисдикция (подсудность), оспаривания сделок.

Key words: judicial protection, invalid transactions, territorial jurisdiction (jurisdiction), challenging transactions.

ПАВЛОВА ЮЛІЯ СЕРГІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу*

«ЕЛЕКТРОННИЙ СУД» ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Україна, як і решта країн світу, швидко рухається до побудови нового інформаційного суспільства. Однією з таких особливостей суспільства є електронний інформаційний простір звичайного людського життя, зокрема, судового процесу.

Звичайно, процес побудови цього «нового світового порядку» на основі інформаційних технологій, як глобальний соціальний експеримент, повинен бути дуже обережним. Тому експерти та аналітики різних галузей застерігають від постійного інформування громадськості. Комплексне впровадження електронних прав і свобод людини є кроком на шляху до повного контролю над системою.

Незважаючи на поточні ІТ-процеси, кожен повинен мати право на повну конфіденційність без будь-яких засобів електронного моніторингу та контролю. Жодна «глобальна загроза тероризму», жодна «боротьба з корупцією» чи інші високі «демократичні та загальнолюдські цінності» не можуть виправдати позбавлення гуманності, свободи та права на приватне життя. Незважаючи на загрози, які представляє комп'ютеризація публічного простору, слід визнати, що сьогодні існує ще багато сфер людського життя, які можна значно і безпечно покращити, перетворивши їх в електронну форму без шкоди для конфіденційності. Це сфери, які спочатку мають загальнодоступний характер. Сфери, в яких сьогодні все ще доводиться розкривати певні частини приватного життя публіці. Для досягнення своїх особистих або певних суспільних інтересів.

Перш за все, це сфера управління. Комп'ютеризація відносин у цій галузі не означає подальшого втручання держави та суспільства в приватне життя, оскільки питання державного управління завжди передбачало таке втручання. Навпаки, передача операцій між людиною та державою в електронній формі економить час, матеріальні та людські ресурси та перенаправляє їх із публічної сфери в приватну.